ואם היה השני מובחר ממנו יביאנו אמר רבא דיקא מתניתין כוותיה דרב וברייתא כוותיה דר' יוחנן מתניתין כוותיה דרב דקתני אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואידך כדקאי קאי ברייתא כוותיה דר' יוחנן דקתני שני איני יודע אם שני שבזוג ראשון אם שני שבזוג שני כשהוא אומר 1 יעמד חי ולא שחבירו מת מאי משמע יעמד חי ולא שכבר עמד תנן ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרבי יוחנן דאמר בעלי חיים נדחין משום הכי ימות המשתלח אלא לרב דאמר בעלי חיים אינן נדחין אמאי ימות המשתלח אמר לך רב אליבא דרבי יהודה לא קא אמינא כי אמינא אליבא דרבנן בשלמא לרב בהא פליגי רבי יהודה ורבנן אלא לר' יוחנן במאי פליגי אמר רבא הא אמרינן דייקא מתני' כוותיה דרב תנן שאין חטאת צבור מתה הא דיחיד כי האי גוונא מתה בשלמא לרבי יוחנן כדרבי אבא אמר רב דאמר [א] רבי אבא אמר רב הכל

רש"י

יתקיים תחתיו. אינו נותן תמורה אלא לזה שמת אבל לחי אינו נותן תמורה להפסל הוא ולבא זה תחתיו: כדקאי קאי. בקדושתיה ולא אמרינן ידחה: שני איני יודע וכו'. אמתני' קאי שני שעלו עליו ירעה איני יודע וכו': הכי גרסינן ולא שחבירו מת. ולא זה שמת חבירו: יעמד חי ולא שכבר עמד. ונדחה על ידי מיתת חבירו ועכשיו הוא בא לחזור ולעמוד יעמד חי עמידה אחת ולא שתי עמידות: ימות המשתלח. אלמא בעלי חיים נדחין: כי קאמר אליבא דרבנן. מדקאמר ר' יהודה ועוד לאשמועינן דבעלי חיים נדחין ° מכלל דשמעינהו לרבנן דאמרי שני שבזוג ראשון קרב דבעלי חיים אין נדחין ושני שבזוג שני ירעה שאין חטאת צבור מתה ואתא לאיפלוגי עלייהו בתרתי דקא אמריתו אין חטאת צבור מתה אני אומר תמות ועוד לא בזה שאמרתם עליו ירעה אני אומר ימות אלא הוא יקרב ושני שבזוג ראשון ימות: בשלמא לרב בהא פליגי רבי יהודה ורבנן. בהאי ועוד דסיפא: אלא לרבי יוחנן. דאמר רבנן נמי בשני שבזוג ראשון אמרו ירעה במאי פליג ר' יהודה עלייהו בהך סיפא דקתני ועוד: בשלמא לר' יוחנן. דאמר ירעה דמתניתין אשני שבזוג ראשון קאמר משכחת לה דאילו דיחיד כי האי גוונא תמות משום חטאת שכפרו בעליה: כדרבי אבא. דאמר במסכת תמורה (דף כג.) גבי פלוגתא דרבי ורבנן שנחלקו במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות דקאמר ר' מתכפר באחת מהן והשניה תמות וחכמים אומרים אין חטאת שכפרו בעליה מתה אלא שנמצאת לאחר שכפרו הבעלים אבל נמצא קודם כפרה ולאחר הפרשה רועה ואמר ר' אבא עליה הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה דהיינו שניה שהופרש אחרון אבודה מתה שכך נאמרה הלכה למשה מסיני חטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת הראשונה מתה לא נחלקו אלא שנתכפר בראשונה והשניה עומדת ובהא פליגי רבי סבר מפריש לאורך תשלומי אבוד כאבוד דמי ורבנן סברי לאו כאבוד דמי וגבי מתניתין דהכא בשלמא לר' יוחנן דאמר שני שבזוג ראשון קתני מתניתין ירעה היינו דיהיב טעמא משום דאין חטאת צבור מתה הא דיחיד תמות דהוה ליה נתכפר בשאינה אבודה והדחויה קיימת והכל מודים שמתה: אלא

תוספות

ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו. ומתניתין נמי נימא הכי אי נמי שמא לא שייך הא מילתא אלא בגבולין או בנעשים בעזרה אבל בשעיר המשתלח ובשעיר הפנימי הנשרף חוץ לשלש מחנות אפילו אם היה שני מובחר ממנו מלוה בראשון:

יעמד חי ולא שחבירו מת. לעיל כי קאמר דטעמא דרבי יוחנן משום דכתיב בהם לא הוה מצי למימר דטעמא משום דכתיב יעמד חי ולא שכבר עמד ואע"ג דלא ידע לברייתא מכל מקום טעמא דידיה מהאי קרא ובשאר קרבנות מודה לדרב דילפינן ממום עובר דהא אפילו בשאר קרבנות פליג עליה דרב דסבירא ליה בעלי חיים נדחין ואפילו דיחוי מעיקרו הוי דיחוי כההיא דבהמה של שני שותפין וצריך לומר דתניא כוותיה דרבי יוחנן ולא מטעמיה דטעמא דר' יוחנן מבהם כדלעיל דסבירא ליה בעלי חיים נדחין והאי תנא סבר אין דיחוי אלא בשחוטין דיליף מבעל מום עובר כרב בשאר קרבנות לבד מהכא דגלי קרא יעמד חי: ברייתא כוותיה דרבי יוחנן. תימה לי הא איכא נמי מתניתין דדייקא כרבי יוחנן ועדיפא מיניה דאפילו דיחוי מעיקרו הוי דיחוי בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צז:) תנן המפריש נקבה לפסחו תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה שלמים ואמרינן עלה בגמרא [ג] שמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין ושמע מינה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי וכו' ויש לומר דלא דמי דהתם הוי דחייה גמורה דלעולם נקבה לא חזיא לקרבן שהופרשה לשמו דהיינו פסח [א] ובהא נמי מיתרצא מה שמקשים גבי בהמה של שני שותפין [ג] ומאי קא משמע לן ר' יוחנן מתניתין היא ההיא דהמפריש נקבה לפסחו ואע"ג דאיכא למימר דתמורה כיוצא בה [ב] אתא לאשמועינן [ג] דלא שמעינן ממתניתין מכל מקום הש"ס דדייק ממילתיה דרבי יוחנן שמע מינה תלת לידוק ממתניתין [ד] ומאי איצטריך למידק ממילתיה דרבי יוחנן אלא יש לומר אי ממתניתין הוה אמינא שאני התם דלא חזיא לעולם לפסח שהופרשה לשמו ולהכי הוי' דחויה לעולם אפילו למותר פסח דהוי שלמים [ה] לא תיקרב היא גופה אלא דמיה [ד]:

האמר רבא דיקא מתניתין כוותיה דרב. תימה לי מאי קאמר דיקא כוותיה דרב אדרבה תיקשי מינה לרבי יוחנן דלא מיתוקמא כלל אליביה ובמאי טעה מעיקרא דקאמר בשלמא לרבי יוחנן הא לא מיתוקם כלל ועוד אמר רבי יהודה אליביה ועוד דלאיכא דאמרי דבסמוך מסיק לרבי יוחנן בקשיא וללישנא קמא לא מסיק קשיא ונראה לי דמעיקרא דקאמר בשלמא לרבי יוחנן לא אסיק אדעתיה דתיקשי ליה ועוד אמר רבי יהודה דאיכא לפרושי דבתרתי פליגי מעיקרא פליג דקאמר תנא קמא ירעה אמר איהו ימות והדר קאמר ועוד אמר ר' יהודה כו' דשמעי' לת"ק דקאמר אם של עזאזל מת וכו' והשני ירעה אלמא דאיירי שמת של עזאזל קודם שנשחט של שם ואיכא למימר דאיירי כגון שמת קודם וידוי וטעמא דמת קודם וידוי הא מת לאחר וידוי אין צריך להביא שנים אחרים ולהגריל דס"ל בהא כרבי שמעון דאמר לעיל פרק טרף בקלפי (דף מ:) עד מתי זקוק להיות חי עד כפרת דברים ואהא אתא רבי יהודה נמי לפלוגי אם מת המשתלח ישפך הדם ומביא שנים אחרים ואתא לאשמועינן דבכפרת דמים תלוי הדבר ורבי יהודה לטעמיה דאמר לעיל עד מתי זקוק להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו ואין הדבר תלוי בוידוי כלל דאפילו אם הקדים וידוי שעיר המשתלח למתן דם שעיר הפנימי ומת המשתלח ישפך הדם והשתא ניחא הא דקתני ועוד ומכל מקום הדר קאמר דיקא מתניתין כוותיה דרב דלא ניחא ליה לפרושי ועוד כדפרישית משום דלישנא דמתניתין לא משמע ליה הכי דאתא לאשמועינן הא ומשום דאיכא למימר הכי ואיכא למימר כדמעיקרא כדקא סלקא דעתך דמקשה לא מסיק קשיא אבל לאיכא דאמרי דלא קאמר מעיקרא בשלמא לרבי יוחנן אלא פריך מיד לרבי יוחנן דלא משמע ליה כלל לפרושי הוועוד כדפריש' ללישנא קמא לדברי המקשה דקאמר בשלמא לרבי יוחנן להכי מסיק קשיא:

רבינו חננאל

אמר רבא דייקא מתניתין כרב, דקתני אם של שם מת זה שעלה לשם יתקיים תחתיו, ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו. ולא קתני וחבירו יקרב, ש"מ דאידך כדקאי קאי. ודייקא מתניתא כר' יוחנן דקתני השיני ירעה, איני יודע אי שיני שבזוג ראשון אי שיני שבזוג שני. כשהוא אומר יעמד חי ולא משכבר עמד, מכלל משכבר עמד נדחה. ואקשינן על רב תנן ר' יהודה אומר נשפך הדם כו'. כלומר נשפך דם השעיר הנעשה בפנים קודם שיזה ממנו, ימות המשתלח שכבר נדחה מאחר [ש]נשפך דם חבירו ויביא שנים אחרים ויגריל. ודחי רב ואמר אליבא דר' יהודה לא קאמינא, דר' יהודה ודאי אית ליה בעלי חיים נידחין. כי קאמינא לרבנן. וסלקא שמעתא כרבא דאמר דייקא מתניתין כוותיה דרב, והוא התנא קמא שחולק עליו ר' יהודה, תנא קמא סבר בעלי חיים אין נידחין ור' יהודה סבר נידחין. ואקשינן ממתני' דתנן שאין חטאת צבור מתה, הא דיחיד כי הא גוונא, כגון שהפריש ואבדה והפריש אחרת תחתיה והרי שתיהן עומדות מתה. הניחא לר' יוחנן דאמר שיני שבזוג שני קרב, נמצא השיני שבזוג (שני) [ראשון] מאחר שמת חבירו ונדחה כאילו הוא אבוד, וכיון שנתכפרו בשיני שבזוג שני, דין הוא שימות השיני שבזוג ראשון דהא נתכפרו בשאינה אבוד. מי שהיה אבוד ונמצא ימות, אלא קיימא לן שאין חטאת צבור מתה, הא דיחיד כי הא גוונא מתה, כר' אבא דאמר משמיה דרב

תום' ישנים

אליעזר אומר אם קרב הראש(ון) כו'. יש תימה דהכא משמע דטעמא דהך משנה מגזירת הכתוב, א"כ אפילו לא קרב ראשו(ן) של אחד מהן נמי, [ועוד] אי מגזירת הכתוב נפיק אית לן למימר דווקא תערובת בעלי מומין, דבזבחים פרק התערובת [עז, א] מוכח דלא ילפינן מינה תערובת רובע ונרבע דמאיסי טפי, והואיל וכן היכי אמרינן בפרק התערובת [עד, א] דרב אמר טבעת של ע"ז שנתערבה באלף טבעות ונפלה אחת מהם ליס הגדול הותרו כולן [וקאמר התם ד]סבירא ליה כר' אליעזר דאמר אם קרב ראשו(ן) של אחד מהם כו', התם גזירת הכתוב היא דלא ילפינן התם בברייתא רובע ונרבע. ונראה לי דה"פ בעינייהו דלא (נרצו) [ירצו] הא על ידי תערובת (נרצו) [ירצו] כדתנן ר' אליעזר אומר אם קרב [ראשו של] אחד מהם יקרבו כל ראשים כולן וחכמים אומרים אפילו (לא קרב) [קרבו כולם] חוץ מאחד מהם יצא לבית השריפה, ומדלאמרינן בין רבנן בין ר' אליעזר דהנהו דקרבו קרבו ולא ירדו, שמעינן דאית להו הך דרשא אלא דלכתחילה [אסרי] מדרבנן, דאי לית להו [הוי להו] למיסר אפילו בדיעבד אם נתערבו אחד באחד, והואיל [ו]כן נראה כי נתערבו נמי אברי אחד של בעל מום ברוב איברים התמימים היה לנו לומר [אפילו] בדיעבד (הואיל ואותם שעלו) [אם עלו] ירדו כיון דלא בטל, אי לא משום (דשמא) [דשריא] תערובת מדאורייתא, דהא האי תנא סובר דלא בטלי וסברא [הוא] כיון דאחמרינהו רבנן [ד]לא [בטלו] משום דדרכו למנות לית לן למישרי על ידי ביטול רוב בדיעבד משום דעלו, אבל כי קילו כולי האי דשרו מן התורה בלא ביטול סברא הוא למישרי בדיעבד משום דעלו אפילו מדרבנן ולא הוה ביטול רוב כי מאותו כח אין להקל אפילו בעלו כיון דמדרבנן לא בטל, והאי דקאמר בההוא פירקא דזבחים ורבנן גם בהם לא דרשי ולא בעי למימר דרבנן נמי אית להו הך דרשא אלא לכתחילה אסרי להקריב כי תנאי דמתני', משום דמשמע ליה דלא יקריבו דרבנן דברייתא כמו דלא יקריבו דרובע ונרבע דרישא דברייתא דאפילו בדיעבד לא ירדו הוה ליה לפרושי בהדיא דדוקא לכתחילה דלא נטעי לפרושי לא יקריבו אפילו בדיעבד כי ההוא דרובע ונרבע. ולמאי דפרישית השתא לא שבקי (רבנן) אמוראי [רבנן] דהכא וסבירא ליה כר' אליעזר ואתי נמי שפיר האי דמסיים הכא מילתייהו דרבנן, אבל אי מדר' אליעזר מייתי ראיה (מה) [היה] לו להביא כאן רק דבריו, [מיהו] בלאו הכי לאו קושיא היא דרב סבר בהתערובת כר' אליעזר ורב ור' יוחנן דשמעתין סבירא להו על ידי תערובת ירצו כרבנן דמתני' דזבחים [ד]דרשי הכי כדפרישית אע"ג דרבנן דברייתא לא דרשי הכי כי המשנה עיקר, ובזבחים דריש (מכבר) [מבם] בהם עבר המום ועל ידי תערובת לרבי אליעזר דברייתא דדריש כרבנן וקיימי רב ור' יוחנן בשיטתייהו לאכשורי על ידי תערובת מן התורה, וסוגיא דהתם דדריש בם בהם כר' יוחנן ומיתוקם [בם ד]בהם לדרשי (דהתם לכל) [דהא כל] דיחויין הוא[יל] ונידחו ידחו, והאי [ד]דריש הכא טעמא דר' יוחנן מה"א דבהם [ועוד דהכא דריש מבם דבהם] תערובת ועבר מומם (על ידי תערובת) [וממום בם] והתם בהתערובת (ד)דריש מה"א דבהם (ו)עבר מומם (מבהם דבהם) [וממום בם דבהם] אייתר ליה בם (בם) [דבהם] בתרא לכדר' יוחנן כדפרישית, הא לא קשיא מידי דלא איכפת ליה לתלמודא רק שיוכל לעשות ג' דרשות ולהכי התם בזבחים דלא מזכיר דרשא דמבם דבהם (דקאי) [דלא קאי] עליה (לדרוש) [דרשי] מה"א שבו טעמא [דר"א] והאי דקאמר מום בם הוא [ד]לא ירצו הא על ידי תערובת ירצו לאו דוקא נקט מום בם, דבהם קא דריש כדמפסיק נפקא ליה (דבם) [מבם] בהם ומה"א דריש דרשא דפליגי בה, משום דבה"א פליגי מר דריש ומר לא דריש והכא בשמעתין לפי שבא לדרוש (על) [כל] התיבות בין בם [בין בהם] דורש תחילה בם דמום בם דמשמע טפי למידרש לדרשא הפשוטה יותר עבר מומם ומבם דבהם תערובת דמודו ביה בין רב בין ר' יוחנן וה"א מוקי לדרשא דפליגי בה רב ור' יוחנן [ד]הוי טעמייהו בהכי מר דריש ומר לא דריש. כן יש לתרץ הסוגיא שבכאן ושל זבחים כדפרישית. ואם היינו יכולים לומר שאיברי בעלי מומין אין בטלין ברוב איברי תמימין מן התורה לא היו קשות שתי קושיות הראשונות שהקשינו כיון שמגזירת הכתוב (ד)שרי תערובתן אפילו לא קרב ראש אחד נמי, ועוד

תום' ישנים (המשך)

היכי מצי רב למימר כי נפלה אחת מן הטבעות ליס הגדול דשרי מטעם דר' אליעזר הא ליכא למילף טבעת דע"ז מבעלי מומין כי היכי דלא ילפי מיניה רובע ונרבע, דהכי קא מדמי כי היכי דמוקי להו רבי אליעזר אשריותא דאורייתא מיהו שריותא דאורייתא בטבעת משום ביטול ברוב, ושריותא דאורייתא דראשים לאו משום ביטול דמדאורייתא לא בטילי ברוב, אלא משום דשריא בהו רחמנא אפילו חד בחד תרי בתרי, ואתי נמי שפיר דבעינן קרב ראשו של אחד מהם אע"ג דמגזירת הכתוב מותר בכל ענין דדוקא משום קרב ראשו של אחד מהם מוקמינן ליה אדאורייתא. אבל אי אפשר לומר שלא יהא שייך ביטול באיברי בעלי מומין, דמאיזה טעם (בטלו) לא יתבטלו אי משום דעולין אין מבטלין זה את זה הא בעלי מומין לאו עולין נינהו, ועוד שאפילו עולין נראה שמבטלין זה את זה מן התורה לרבנן בדבר שאינו מתערב ואינו בטל כדם וסלת וכיוצא בהן, שבעולין נראה ששוין ר' יהודה ורבנן [שבטלין] ודוקא באותו ענין שאין מבטלין זה את זה לר' יהודה כן הוא גם לרבנן, ועוד (כי) [אם] אין שייך ביטול ברוב איברי בעלי מומין (פי') [היכי] בעי לאוקומי האי [דאמר] התם ר' אליעזר בברייתא נתערבו בעלי מומין יקרבו דוקא בדוקין שבעין שהן קריבין קלת שאם עלו לא ירדו (ולא נחות) [כיון דלא נחית] אכתי לטעמא דעל ידי תערובת ירצו בדוקין שבעין אמאי מהני בהו תערובות להעלות לכתחילה אם אין ביטול ברוב מועיל, מיהו בהא איכא למימר דקסבר תלמודא כי בעי לאוקומי בדוקין שבעין דמיירי דוקא בקרב ראשו של אחד והוה ליה בהכי ספקא ושרי לר' אליעזר בהכי בלא ביטול אי נמי שפיר הוה מצי לאקשויי הכי אבל אין הדבר עומד כן. לשון רבינו. באיברי בעלי מומין. ואע"ג דאיברי בעלי מומין מועטין (ו)נתערבו קאמר שפיר כוליה באיברי בעלי מומין, דכי היכי דמשני התם כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות הכי נמי מיפרשא כל המשנה דהתם ובאיברי בעל מום אחד מיירי דאם לא כן כי קרב [ראשו] של אחד מאי מהני כיון שיש שם ודאי עדיין מן הראשים האסורים ובעלי מומין דעלמא קאמר. והא דלא בטיל ברובא מפרש שם בריש התערובת דתנא [ד]ליטרא קציעות היא דאמר כל דבר שבמנין לא בטיל. מ"ר. דבעידנא דאיחזי קמייתא לא איתחזי בתרייתא. אבל כאן אין השעיר המשתלח ראוי להשתלח עד שעת מתן דמים או עד שעת וידוי, אם כן אינו ראוי לעולם להשתלח עד שיביא שתים אחרים או יראו שניהם יחד, ורב קאמר ליה בכל ענין דשני שבזוג ראשון יקרב. ע"ב מעמוד קודם

אלא לרב דאמר אין נידחין אמאי ימות המשתלח. דנהי דחטאת ליבור מתה לר' יהודה ולא רועה כיון שאין צריכין לו מ"מ הראשון למה ימות, בשני הוה ליה למימר, ואיהו מיירי בראשון שנשאר מדלא קתני יביא שנים ויגריל כו' והשני ימות. אליבא דר' יהודה לא קאמינא. דאיהו ודאי אית ליה בעלי חיים נידחין. ותימה דבפסחים בסוף פרק אלו דברים [עג, ב] דחיק תלמודא אליבא דרב לאוקומי הדא ברייתא כר' אליעזר או כיוסף בן חוני ולא בעי למימר דסבירא ליה דבעלי חיים נידחין משום דרב סבירא ליה הכא דאין נידחין, ומאי קושיא אי הוה מוקי לה רב כר' יהודה דהכא דאית ליה בעלי חיים נידחין דהכי נמי מוקי לה התם כר' אליעזר וכיוסף בן חוני. וי"ל דבעי לישבה אליבא דרב דסבירא ליה (התם) [הכא] כרבנן דר' יהודה אבל לא אשכחן דפליגו[י] על תנאי דהתם. מ"ר. אלא לר' יוחנן במאי פליגי והא [אמר] רבא דייקא כו'. אבל קושיא גמורה אינה חושבה ולקמן כי מותיב לה בלישנא אחרינא פריך אלא לר' יוחנן מאי ועוד קשיא. בשלמא ר' יוחנן כדר' אבא דאמר הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. והכא נמי הואיל והראשונה (ראויה) [דחויה] מלהקרב כשהקריב הראשונה מתה השניה לר' יהודה נמי אי חטאת ליבור מתה. מיהו לא דמיא לגמרי לדר' אבא, דאיהו קאמר גבי אבודה שאם נתכפר בשאינה אבודה מתה אבל מתחילה יכול הוא להתכפר באיזו שירלה שאין (אסורה ראויה) [אבודה דחויה] כל כך שלא יוכל להתכפר בה מתחילה אבל כשמת האחד ונשאר השני בלא זוג נדחה לגמרי ולכך יכול לומר תמות לפי שנידחית לגמרי ומה שאין האבודה נידחת למאן דאמר בעלי חיים נידחין לפי שלא נידחית מעולם אלא הילכתא גמירי לה דמתה כיון שנתכפר בשאינה אבודה.

מסורת הש"ס

א) [תמורה כג.], ב) [דף לח.], ג) [קדושין ז.], ד) ועי' תוס' זבחים יב: ד"ה וש"מ,

תורה אור השלם

1. וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה:
ויקרא טז י

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כי קאמר וכו' מכלל דשמעינהו לרבנן. כעין זה בב"ק דף כא ע"ב ברש"י ד"ה מחזרת איכא בנייהו:

מוסף תוספות

א. כיון שעיקרו לפסחו ונדחה ממנו לגמרי, לא אמרינן שיהא דיחוי לשלמים, ולא נימא דפסח בשאר ימות השנה שלמים, כיון דלגבי פסח מתחילה ועד סוף עומדין בדיחויין. ריטב"א לעיל ע"א.
ב. דאינה קריבה, דמכח קדושה דחויה באתה. רש"י קידושין ז. ד"ה ותמורתה.
ג. [ל]אשמעינן דעושה תמורה ותמורתה כיוצא בה אע"ג דאינה קריבה כלל. תוס' פסחים לח. ד"ה שמע. ד. דכל הנהו תלת מילי דמדקדק ממילתיה שמעינן ממתני'. שם. ה. דכל מותר הפסח הוי שלמים ונקיבה לשלמים מיחזא חזיא. תוס' זבחים יב: ד"ה וש"מ יש.

הכל מודים (א)שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה אלא לרב הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות (ב)וא"ר אושעי' (א)הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהם והשניה תרעה כיון דאמר רבא רב סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי תנן רבי יהודה אומר תמות בשלמא לרבי יוחנן דאמר שני שבזוג ראשון ירעה לרבי יהודה ימות מתכפר בשני שבזוג שני אלא לרב דאמר שני שבזוג שני ירעה לרבי יהודה ימות לרבי יהודה במאי מיכפר מי סברת רבי יהודה אשני שבזוג שני קאי רבי יהודה אשני שבזוג ראשון קאי ואיכא דקא מותיב הכי ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרב רישא פליגי בחטאת צבור וסיפא פליגי בבעלי חיים אלא לרבי יוחנן מאי ועוד קשיא: ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח: בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח דאכתי לא איתעביד מצותיה אלא מת המשתלח אמאי ישפך הדם הא איתעביד ליה מצותיה אמרי דבי ר' ינאי אמר קרא [1]יעמד חי לפני ה' לכפר (ג)עד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו (ד)תנן (ה)התם (ב)בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן (ג)נמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה מ"ט דר' יהודה אמר רבא קסבר רבי יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה איתיביה אביי (ו)פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי רבי יהודה רבי (ז)אליעזר ורבי שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדבה שאין חטאת צבור מתה א"ל
קרבנות

רש"י

אלא לרב. דאמר בשני שבזוג שני קתני מתני' דירעה וראשון שנדחה יתכפר אמאי הא דיחיד תמות לא מיבעי לרבנן דלא מתה דהא נתכפר בדחוייה ואינהו אמרי מפריש לאבוד לאו כאבוד דמי אלא אפי' לר' לא מתה שהרי לא הופרש לתשלומי אבוד שהרי מתחילה היה ראשון קיים ובשביל המשתלח שמת הוצרך להביא שנים וכיון דאין בעלי חיין נדחין מעיקרא אי בעי האי מקריב והוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות שאם יאבד אחד מהן יקריב את חבירו: ואמר ר' אושעיא. שני ירעה אפי' לרבי שהרי לא הופרש לאיבוד: כיון. דמצוה בראשון מעיקרא כי אפרשינן להאי שני אדעתא דאיבוד אפרשינן ולא גרע ממפריש לאבוד ומתני' רבי היא והכי אמרינן במסכת תמורה דרב כרבי מוקי לה למתני': תנן רבי יהודה אומר תמות. קס"ד בההיא דקאמרי רבנן ירעה אמר רבי יהודה תמות ועל כרחך לרבי יהודה בעלי חיים נדחין כדקתני נשפך הדם ימות המשתלח: בשלמא לרבי יוחנן דאמר בשני שבזוג ראשון. תנן ירעה ואמר רבי יהודה עליה תמות מיכפר בשני שבזוג שני: אלא לרב. דאמר ירעה דמתני' בשני שבזוג שני תנן ועליה אמר רבי יהודה תמות: במאי מיכפר. דאילו בראשון לר' יהודה לא מיכפר דהאמר בעלי חיין נדחין: מי סברת וכו' אשני שבזוג ראשון קאי. ובתרתי פליג כדפרישית לעיל: ואיכא דמותיב הכי. הך תיובתא קמייתא דאותיבנא לעיל (א) ועוד אמר רבי יהודה וכו' דאותיבנא לעיל לרב איכא דמותיב לה מעיקרא לרבי יוחנן והכי מותיב לה: בשלמא לרב. דאמר לתנא קמא בעלי חיין אין נדחין ובשני שבזוג שני קאמר ירעה ורבי יהודה לאו עליה קאמר ימות היינו דהדר קאמר ועוד לאשמועינן דבעלי חיין נדחין סבירא ליה ותמות דקאמר ברישא לאו אההוא דאמרי רבנן ירעה קאי ובתרתי אתא לאפלוגי ברישא פליג אחטאת צבור דקאמרי רבנן ירעה ואמר [רבי יהודה] ימות וסיפא מיפליג בבעלי חיין דקאמרי רבנן אין נדחין ויתכפר בראשון ואתא איהו למימר הוא ימות והשני יקרב: אלא לרבי יוחנן מאי ועוד. הא רבנן נמי אמרי ראשון ידחה: קשיא. כדאמרן דיקא מתני' כוותיה דרב: בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח דלא איתעביד מצותיה. דדם וחוקה בדברים הנעשים בבגדי לבן כתיבא וצריך להביא דם אחר ואי אפשר בלא הגרלה וכיון דאית ליה בעלי חיים נדחים ימות המשתלח הראשון: אלא מת המשתלח. למה לו תשלומין שאתה מזקיקו לו להביא שנים ולהגריל ולשפוך דם הראשון הא איתעביד מצותיה דשעיר המשתלח כל דבר המעכב בו אינו אלא הגרלה בלבד לקבוע גורל של שם על שלו דהא שמעי' ליה לר' יהודה דאמר לא התודה כשר וכל שכן דשילוח דלא מעכב לדברי הכל דכי כתיב חוקה אדברים שהכהן עושה בבגדי לבן ולא על דברים הנעשים ע"י איש עתי: להיות חי. שלא ימות עד שעת מתן דמו של חבירו הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדם כלום לכך צריך תשלומין ובלא הגרלה אי אפשר וזקוק לשנים וראשון ידחה דהכל מודין בשחוטין שנדחין: בני העיר ששלחו. ע"י שליח שקליהן לירושלים למקדש: אם נתרמה תרומה. ג' קופות קודם שנודע שאבדו: נשבעין. השלוחין שבועת שומרין לגזברין שהרי ההפסד להקדש שאין הבעלים חייבים לשקול עוד (ה) (דתנן) (כתובות דף קח.) תורמין על האבוד שלא נודע: ואם לאו. שלא נתרמה התרומה אין ההפסד להקדש אלא של בעלים לפיכך נשבעין לבני העיר: נמצאו. קאי אאבדו: החזירום הגנבים. קאי אנגנבו: ואין עולין להם. לבעלים וצריכין לשקול לשנה הבאה: חובות של שנה זו. שהופרשו לחובת שנה זו: שעירי ע"ז. לצבור שחטאו בע"ז בהוראת ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת: והפריש אחרים תחתיהן. ונמצאו הראשונים: כולן ימותו. ולא אמרינן יקרבו לשנה הבאה:

תוספות

הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. והא דאמרי רבנן אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שכיפרו בעלים תימה כיון דסבירא להו דאפילו נמצאת קודם כפרה אבודה מתה אמאי נקט דווקא שנמצאת לאחר שכיפרו שאבדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה תמות ובתמורה פרק ולד חטאת (דף כג:) פריך כי האי גוונא תנן המפריש חטאתו ואבדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה תמות טעמא דהקריב הא לא הקריב לא קשה לתרוייהו פי' לר' אבא ולרב הונא דהתם דאמר הכל מודים שאם משך אחת מהן והקריב[א] שהשניה תמות[ב] לא נחלקו אלא בבא לימלך וכו'[ג] ומשני מילתא דפשיט קתני דלא פשיט לא קתני פירוש מילתא דפשיט קתני שנמצאת לאחר הקרבה אז אין צריך להאריך ולפרש כלום[ד] אבל נמצאת קודם הקרבה[ה] זימנין מתה זימנין רועה אם מתכפר בשאינה אבודה השניה מתה ואם מתכפר באבודה שאין אבודה רועה לרבנן והכי נמי הוה מצי למיפרך ממילתא דרבנן גופייהו כדפי' אלא ניחא ליה למפרך מההיא דוהקריב שהיא שנויה ברישא ואתיא כרבנן: הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות. תימה לי הוה מצי לשנויי הא מני ר' שמעון היא דלית ליה רועה כלל בחטאת יחיד ואפילו בהפריש שתי חטאות לאחריות[ו] כדמשמע בתמורה (דף טו:) ובפרק התודה (מנחות דף פ.) ובפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צז:) ויש לומר דמתניתין לא מתוקמא כוותיה דקתני מתניתין מת אחד מהם מביא שנים אחרים ומגריל עליהם ואיהו אמר לעיל מביא חבירו שלא בהגרלה: אמר רבי ינאי אמר קרא יעמד חי עד מתי זקוק לחיות עד שעת מתן דמו של חבירו. תימה לי אמאי לא מייתי ברייתא דלעיל דבפרק טרף בקלפי (דף מ:) דקתני בהדיא הכי אליבא דר' יהודה ויש לומר דאי מההיא הוה אמינא אם מת קודם מתן דמי חבירו יביא אחר אבל לא ישפך[ז] ורבי ינאי אתי לאשמועינן דאף הדם ישפך[ח]: נשבעים לגזברין. פרש"י דתנן תורמין על האבוד וכו' ובפרק הזהב (ב"מ דף נח.) פרש"י על האבוד שבא ליד שליח ואבד ולא נודע לבעלים קודם התרומה ועל הגבוי שהוא עדיין ביד שליח ולא אבד וקשה דאם כן הוה ליה זו ואין צריך לומר זו דכיון דתנא תורמין על האבוד שיש לו חלק[ט] אף על פי שאבד ולא יגיע לעולם ללשכה ואפילו הכי יש לו חלק בקופות כל שכן על הגבוי שסופו שיגיע ומפרש ר"י על האבוד שבא ללשכה[י] ואבד קודם שנתרמה התרומה ולא מיבעי זה דכבר בא ללשכה אלא אפילו על הגבוי שבשעת התרומה היה ביד שליח[יא] ואפילו סופו נאבד ולא הגיע ללשכה ואותם שנים אין הבעלים חייבין באחריותו ועל העתיד לגבות שלא נתן עדיין לשליח[יב] והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף קח.) המודר הנאה מחבירו שוקל שקלו דתנן תורמין על האבוד וכו' פירוש דלא קא מהני ליה מידי דבלאו הכי לא היה חייב לשקול מאבוד וגבוי מייתי[יג] דלא מחייב באחריותו אבל בעתיד לגבות לא איירי דכיון דחייב לשקול א"כ כששוקל לו שקלו קא מהני ליה: וכן שעירי ע"ז שאבדו. לא ידענא אמאי לא נקט נמי פר העלם דבר של צבור ונראה לי משום דלא פסיקא ליה דאיכא נמי פר העלם דבר של כהן משיח שטעה ועשה בהוראת עצמו דהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור ובההוא לא הוי פליגי ר"א ור' שמעון:
ומשום

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה ה:
כ ב ג מיי' פ"ג מהל' שקלים הלכה ח ט:

רבינו חננאל

הכל מודין ר' ורבנן, שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. אלא לרב דאמר שניהם ראויין להיקרב, ולמה אמר שיני שבזוג ראשון יקרב משום דמצוה בראשון מאחר ששניהן ראויין ואיזה מהן [ש]יקריב יצא ידי חובתו, הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות, כלומר אם תאבד אחת מהן תהיה חברתה תחתיה. וא"ר הושעיא המפריש ב' חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן ושניה רועה ולמה שנינו תמות. ופרקינן כיון דסבר רב מצוה בראשון, נתברר כי מעיקרא שהפריש השיני שבזוג שיני, לאיבוד הפרישו, לפיכך ליחיד כי האי גוונא מתה, דהא השנייה היא שמתברר כי לאיבוד הופרשה, לפיכך אמרינן עלה אבודה מתה. וזו השמועה מפורשת בתמורה פרק ולד חטאת. ת"ש ר' יהודה אומר תמות [וכו'] ופשוטה היא. איכא דמותיב הכי, ועוד א"ר יהודה נשפך הדם ימות המשתלח כו', בשלמא לרב רישא פליגי בחטאת צבור, תנא קמא אומר רועה כי אין חטאת צבור מתה, ור' יהודה אומר תמות. סיפא פליגי בדחויין, תנא קמא סבר נשפך הדם יביא אחר ויגריל עליו ויעשהו לשם וישלח הראשון. ור' יהודה סבר הראשון כבר נדחה משעה שנשפך הדם ואין מתכפרין בדחויין, לפיכך א"ר יהודה ימות. אלא לר' יוחנן דאמר לא שנה ר' יהודה תמות אלא מפני שנדחת כמו האבודה, ומאי ועוד [הא היא] היא, קשיא. מת המשתלח אמאי תני ר' יהודה ישפך הדם כבר נתקיימה המצוה. כלומר, הגריל עליהן והשעיר של שם עשהו חטאת ואין דבר תלוי ביניהן. ושנינן כתיב יעמד חי לפני ה' לכפר. כלומר, יהיה זה עומד חי עד שיכפר זה הקרב לפני ה', ובמה מכפר, בדמו. תנן התם במס' שקלים פרק שיני בני העיר ששלחו שקליהן ונגנבו או אבדו אם נתרמה התרומה נשבעין לגזברין כו'. ת"ר אין עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה אומר עולין. מאי טעמא דר' יהודה קסבר ר' יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה. ואותבינן עליה אי הכי דטעמיה דר' יהודה משום דסבר חובות של שנה זו קריבות בשנה הבאה, אמאי תני ר' יהודה בפר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו, נישהינהו ונקרבינהו לשנה הבאה.

תוס' ישנים

ואמר רבי אושעיא כו'. ואע"ג דזבחים [בפסחים צז, ב] איכא פלוגתא בדר' אושעיא, מ"מ ניחא ליה ליישב מילתיה דר' אושעיא אליבא דרב. הפריש שני חטאות לאחריות כו'. הקשה ריב"א היכי חיילי והלא אינו יכול להפריש שתי חטאות זו אחר זו על חטא אחד, ואמרינן בפרק מי שהוציאוהו [עירובין נ, א] כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו [ו]מדקאמר הכא באחת מהן משמע שאינו

תורה אור השלם

1. וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְיָ לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז י

מסורת הש"ס

א) תמורה כג., ב) תמורה כד. פסחים נז: [מנחות פ.], ג) [לעיל מ: לקמן עא.], ד) [מלת תנן לריך תיקון דמשנה דפלוגתא דר' יהודה לא נזכר במשנה ולא בגמרא גם בתוספתא], ה) שקלים פ"ב מ"א, ב"מ נח:, ו) שבועות יא. לעיל ו. הוריות ו., ז) נ"ל אלעזר, ח) [נ"ל דתניא],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואיכא דמותיב כו' דאותיבנא לעיל מדתנן ועוד אמר:

מוסף רש"י

הפריש שתי חטאות לאחריות. דאם תאבד האחת יתכפר בחברתה, דהתם רבי מודה דיתכפר באחת מהם שנתכפרו באחת מתה אלא ע"י דיחוי, שאבדה ונדחית, אבל הכא דלא נדחו מעולם לא, דסבר הוי הלכה למשה מסיני, דכל דין חטאות המתות הלכה למשה מסיני, כמש' תמורה (מנחות פ. מבת"י). אמר קרא יעמד חי. על כרחך ללמדנו בא שאם מת אחד לריך להביא אחר, דאי לא למאי אתא, אם תאמר שלא ימות קודם מתן דמים ליכתוב יעמד לפני ה' לכפר עליו, חי למה לי, אלא שאם מת קודם לריך להביא אחר, ועד מתי הוקקו להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו, דכתיב לכפר עליו עד שיכפר בדמו של חבירו, אבל משעת מתן דמים ואילך אע"פ שעדיין לא שלחו לפי סדר המקראות וכלה מכפר וגו' והקריב אהרן וגו', אם מת אין לריך אחר (לעיל מ:).

מוסף תוספות

א. מדעתו, דהא האחרת בידים דגלי דעתיה דלא איכפת ליה מינה. רש"י תמורה כג. ד"ה הכל. ב. ואפילו משך האבודה והנשארת היא שלא נאבדה מעולם, מתה. שם. ג. דגלי דעתיה דניח"ל בתקנתייהו וכו', דהו[א] לפנינו לימלך מה יעשה, אמרינן ליה [לרבנן] לך התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה. שם. ד. משום דהא פסיקא ליה כג: ד"ה מילתא. ה. משום הכי לא תנא נמצאת קודם כפרה מתה, ולוקמא לרב הונא בדלא נמלך ולרבי אבא בנתכפר בשאינה אבודה, משום דהיכא דנמצאת קודם כפרה מילתא דלא פסיקא היא. שם. ו. מתה הנותרת. רש"י פסחים שם. ז. דלא הוה ידע דבעינן שיהו שניהם עומדים יחד לענין הכשר הדם. תוס' הרא"ש. ח. [ד]לא הוה ידעינן שהמשתלח שהוא טפל יהא עיכוב אל העשוי בפנים שהוא עיקר. ריטב"א. ט. [ד]אמרי דר' ינאי עד מתי יהא זקוק להיות חי אף לענין הכשר הדם של חבירו. תוס' הרא"ש. ט. בתרומה ובקרבנות. כתובות קח.

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה יא:
כב ב מיי' פרק י"ב מהלכות שמיטה הלכה א:

רבינו חננאל

ושנינן שאני קרבנות צבור דבעינן לאיתויינהו מתרומה חדשה וכדר' טבי. ואמרינן התינח שעיר שהוא בא משל צבור וצריך מתרומה חדשה, הפר שאינו לא משל צבור ולא (קרבן) [קרב מתרומה] שהרי כהן גדול מביאו ממונו. ודחינן גזירה פר אטו שעיר. כלומר, מי שיראה כי משהין הפר להקריבו לשנה הבאה, ישהה הוא גם השעיר. ואמרינן ואי משהי ליה לשעיר מה בכך, הא דר' טבי משום מצוה היא. ואמרינן אם הביא מן הישן יצא אלא שחיסר מצוה. ופריק רב זירא שמא יאמרו הגורל קובע משנה לחברתה. התינח שעיר שצריך גורל, פר מאי איכא למימר, גזירה פר אטו שעיר ומשום גזירה ימותו כו'. שעיר בן שנה הוא כשר, ואם תניחהו מיום הכפורים זה ליום הכפורים אחר, אי איפשר שיהא ביום הכפורים זה [לא] פחות מבן ח' ימים ליום הכפורים אחר, עברה שנתו. ודחי הכי ר' יהודה [כרבי] סבירא ליה, דתני בענין ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה, ר' אומר מונה שס"ה ימים כמניין ימות החמה, ומשכחת לה דמטי יום הכפורים אחר ולא שלמו ליה שס"ה ימים.

תום' ישנים

היה אי כל כך אבל משום הכשר הדם לא, ואמרי דבי ר' ינאי יעמד אי עד מתי הוא זקוק להיות אי עד שעת מתן דמים [...]

תוספות

ומשום גזרה ימותו. תימה דבפ' שני דמסכת קנים [מ"ג] תנן אחת לזו ושתים לזו שלש לזו וארבע לזו ה' לזו ו' לזו ז' לזו פירוש ז' נשים לזו יש קן אחת סתומה שלא פורש איזו חטאת ואיזו עולה ולזו שתי קינין ולזו שלש קינין וכו' ופרח גוזל אחד מאותו קן יחידי לשניה ולא נודע איזה הוא ומשניה פרח לשלישית ומשלישית לרביעית לחמישית לששית לשביעית וחזר פסול ופוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו הראשונה והשניה אין לה כלום פירוש פסול ופוסל אחד בן זוגו הנשאר משום דמיד כשפרח מראשונה לשניה הרי בשניה יש בה ה' פרידין אין להקריב ממנה אלא ארבע ב' חטאות וב' עולות ופוסל אותו אחר בן זוגו שנשאר בראשונה דאי מקרבי ליה לאותו שנשאר אם יעשוהו חטאת יהא נקבע בן זוגו שפרח לשניה בעולה והוה ליה עולה שנתערבה בד' פרידין סתומים ולא היה כשר להקריב ממנה אלא שתי עולות אבל חטאת אפילו אחת לא דילמא עביד להאי עולה למטה[א] ושלש עולות למעלה לא דילמא עביד כולן ג' עולות מן אותם ד' פרידין שבשניה משל אשה אחת ומן הדין אין לעשות מהם אלא שתי עולות וכן כשפרח משניה לשלישית[ב] וכן כולם הפורח נפסל ובן זוגו הנשאר מטעם דלעיל[ג] וכן כשחזר ופרח אחד מן השביעית לששית[ד] ומן הששית לחמישית[ה] ורביעית לשלישית ושניה לראשונה פסול ופוסל להכי הראשונה והשניה אין להן כלום השלישית יש לה אחת[ו] הרביעית שתים[ז] החמישית שלש וכו' והשתא תימה כיון דפוסל בן זוגו הנשאר בראשונה מיד בפריחה ראשונה כשפרח מראשונה לשניה אם כן כשחזר ופרח אחד מהן משביעית לששית לחמישית לרביעית לשלישית לשניה לראשונה אמאי פסול כל שבשניה יקריבו ממנה שני פרידין כי מיד כשפרח בראשונה משניה לשלישית פסול גזל הפורח ופוסל בן זוגו הנשאר בשניה ואין כשר בשניה אלא זוג אחד חטאת ועולה כשחזר נמי משניה לראשונה אמאי מיפסל בן זוגו הנשאר אי משום דאי מקריב ליה חטאת יהא נקבע הפורח לראשונה לעולה ואי עולה יהא נקבע הפורח לחטאת ומה בכך והלא בלאו הכי הראשונה אין לה כלום ומה בכך אם יהא נקבע בן זוגו בחטאת או בעולה ולא יוכשר להקריב מן הראשונה אלא חטאת אחת אם יהא נקבע גוזל שפרח לתוכה בחטאת או עולה אחת אם יהא נקבע גוזל הפורח לתוכה בעולה וכן קשה השלישית אמאי אין לה [אלא] אחת והרביעית שתים והחמישית ג' והששית ד' בחזרה והשביעית ו' משום דכל חדא מפסדת קן אחד בהליכה ואחד בחזרה[ח] ואמאי כיון דשניה אין לה כלום א"כ השלישית לא תפסיד בחזרה כלום ויהיה לה שתי קינין כשירות בה[ט] וכן בסיפא דקתני חזר עוד ופרח וחזר ופרח[י] השלישית והרביעית אין לה כלום החמישית יש לה אחת[יא] ואמאי הרביעית יהא לה אחת כיון דשלישית אין לה כלום וכיון דאמרי' רביעית אין לה כלום החמישית יהא לה שתים[יב] וכן בסיפא דחזר עוד ופרח וחזר ופרח דקתני החמישית והששית אין להם כלום השביעית יש לה אחת יש להקשות כי האי גוונא וי"ל משום גזירה דגזרינן הני דפרח לבין שאינן קריבות דמן הדין לא היה להם להפסיד אטו פרח לבין הקריבות והקשה רבינו יעקב מאורליינ"ש דמשום גזירה ימותו כדפריך בשמעתא ותירץ דדוקא בהמה דאית לה תקנתא ברעייה פריך הכי דהוה לן למיעבד תקנתא ברעייה[יג] אבל בעופות דלית להו תקנתא ברעייה שאין פדיון לעופות ליכא למיפרך הכי והקשה ר"י הא בבהמה נמי אמרינן ימותו משום גזירה בפ' התערובת (זבחים עג:) דאמר כל הזבחים שנתערב בהן שור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כולן ופריך ונכבשינהו דניידו[יד] ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע ואור"י דהכא פריך הכי דדוקא משום גזירה פר אטו שעיר דשעיר גופיה אינו אלא למצוה בעלמא מתרומה חדשה ימותו ולקמן נמי פריך משום גזירה פר אטו שעיר דשעיר גופיה גזירה שמא יאמרו הגורל קובע משנה לחבירתה ימותו אי נמי נראה לי דפריך ומשום גזירה כזו פר אטו שעיר דלא דמי כולי האי להדדי דהאי פר והאי שעיר האי קרבן יחיד והאי קרבן צבור ימותו אבל עופות בעופות דדמי להדדי בכל מילי מיחלף וגזרינן שפיר מיתה: **גזירה** משום חטאת שמתו בעליה. דילמא מיית אחד מן הכהנים דאפילו את"ל דמקופיא מכפרי[טו] ראוי לגזור דפר כשמת אחד מן הכהנים משום חטאת שמתו בעליה אבל מה שפרש"י דילמא מיית כהן גדול לא נהירא לי דזה דבר הנראה לעינים ואפשר לעמוד עליו אי מיית או לא אבל משום חד מכל הכהנים איכא למיחש שפיר דאי אפשר לידע שפיר אי מיית חד מינייהו או לא: **משום** חטאת שעברה שנתה כו' עד תינח שעיר פר מאי איכא למימר. תימה לי מאי פריך הא בפר נמי דדינו הוא להיות בן שלש שנים ותו לא אי עברו שנותיו פסול ותו לא חזי להקרבה כדתנן בפ"ק דמסכת פרה [מ"ג] ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים וחכמים אומרים אף בני שלש רבי מאיר אומר אף בני ארבע וחמש אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד אלמא דלרבנן טפי משלש לא ויש לומר נהי דפסול להקרבה לא הוה לן למימר ימותו דשמא לא גמירי הלכתא דחטאת שעברה שנתה אלא בחטאת שהיא כשבה או שעירה או שעיר דהוו בני שנה ובהכי שייך למיגזר משום עברה שנתה דהלכתא גמירי לה דלמיתה אזלא אבל בפרים דהוו בני שלשה לא גמירי הלכתא דימותו כשעברו שלש שנים ולהכי לא שייך למיגזר בהו והוה לן למימר ירעה אי נמי הכא פריך אליבא דרבי מאיר דמדקא דחקת לשנויי גזירה משום עברה שנתה והוית מצי לשנויי בלא גזירה לרבנן דרבי הויא חטאת שעברה שנתה ממש אלא כדי לאוקמי כולי עלמא אפילו כרבי משנית הכי אם כן לרבי מאיר דאמר בפר אף בני ארבע וחמש והוא הדין טפי מאי מתרצת: אין

גמרא

קרבנות צבור קא אמרת שאני קרבנות צבור כדרבי טבי אמר רבי יאשיה [א]דאמר רבי טבי אמר רבי יאשיה אמר קרא [1]זאת עולת חדש בחדשו אמרה תורה [א]חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה הא תינח שעיר פר מאי איכא למימר גזירה פר אטו שעיר ומשום גזירה ימותו ועוד הא דרבי טבי אמר רבי יאשיה גופה מצוה היא דאמר רב יהודה אמר שמואל [ג]קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה אלא אמר רבי זירא לפי שאין הגורל קובע משנה לחברתה ונייתי ונגריל גזירה שמא יאמרו הגורל קובע משנה לחברתה הא תינח שעיר פר מאי איכא למימר גזירה פר אטו שעיר ומשום גזירה ימותו אמרוה רבנן קמיה דאביי גזירה משום חטאת שמתו בעלי' הא תינח פר שעיר מאי איכא למימר גזירה שעיר אטו פר ומשום גזירה ימותו אלא גזירה משום חטאת שעברה שנתה גזירה היא גופה חטאת שעברה שנתה היא הא לא קשיא כרבי דתניא [ג][2]שנה תמימה מונה שלש מאות וששים וחמשה יום כמנין ימות החמה דברי ר' וחכ"א [ב]מונה שנים עשר חדש מיום ליום ואם

רש"י

קרבנות צבור. הבאין מתרומות הלשכה קאמרת: **שאני קרבנות צבור.** מראש חדש ניסן ואילך אין באין מן הישנה: **כדרבי טבי.** במסכת ר"ה [דף ז.]: **חדש בחדשו.** לחדשי חידושין יתירי כתיבי לדרשה לומר לך יש חדש שאתה צריך לחדש הקרבנות ולהביאם מתרומה חדשה וגמר שנה שנה מניסן דכתיב[ד] ראשון הוא לכם וגו': **התינח שעיר.** דאתי מתרומת הלשכה: **מצוה היא.** ולא עיכוב: **אין גורל.** של שנה זו קובע לשם שנה אחרת: **ומשום גזירה ימותו.** בתמיה דיו אם ירעה: **משום חטאת שמתו בעליה.** שמא ימות הכהן בשנה זו: **אלא גזירה משום חטאת שעברה שנתה.** שמא עד יום הכפורים הבא תעבור שנה על השעיר הזה משנולד וקיימא לן בכל שעירי חטאת שפסולין לאחר שנה דתניא בתורת כהנים גבי חטאת יחיד תורה אחת יהיה לכם וגו' הרי כל התורה כולה כע"ז מה חטאת ע"ז בת שנתה אף כאן בת שנתה כשהוא אומר יהיה לרבות שעירי רגלים כשהוא אומר לכם לרבות שעירי ע"ז לעושה לרבות שעיר נשיא: ופרכינן **גזירה היא גופה חטאת שעברה שנתה.** מאי גזירה דקאמרת הא ודאי חטאת שעברה שנתה היא לשנה הבאה: **הא לא קשיא.** משכחת לה דלא עברה שנתה כרבי דאמר אין השנה שלימה מיום הכפורים ליום הכפורים מפני שאנו מונין ללבנה ושנת החמה עודפת עליה אחד עשר יום וצריך אתה ליתן לכל שנה את עיבורה מה שנת החמה יתירה עליה: **דתניא שנה תמימה.** האמורה בבתי ערי חומה להיות חלוטה ללוקח: **רבי אומר מונה שס"ה ימים.** בין שעיברו ב"ד את השנה בין שלא עיברוה שאין לך למנות אלא לימות החמה: **וחכמים אומרים.** הכל כמו שישראל מונין י"ב חדש מיום ליום אם פשוטה היא: ואם

מסורת הש"ס

א) ר"ה ז. ע"ש מגילה כט:, ב) ר"ה ז., ג) ר"ה י: ערכין לא., ד) [שמות יב].

תורה אור השלם

1. וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: במדבר כח יד
2. וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל: ויקרא כה ל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גזירה. דאפי' את"ל דמקופיא. משמע דלאי מקיבע' ניחא וק"ל הא כהן אחד שמת הוי רק מתו מקצת בעליה. גם מ"ש דא"א לידע. ק"ל הא בשעת הקרבה מדינה לא חיישי' לכך דשמא מת לא חיישינן [illegible] נה גבי קיני סופרות:

מוסף רש"י

זאת עולת חדש בחדשו. כל הני חדשים למה לי, אלא אמרה תורה יש לך חודש שאתה צריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה וזהו ניסן כדאמרינן בר"ה דגמרינן שנה שנה מניסן דכתיב ראשון הוא לכם לחדשי השנה (מגילה כט:). שנה תמימה. האמורה בבתי ערי חומה (ר"ה ו:). מונה שלש מאות וששים וחמשה יום. ואפילו בשנה פשוטה ואף בשנה מעוברת כיון שעברו שס"ה ימים משמכרה נחלטו לו (שם). מיום ליום. כמו שאנו קובעין אותן לשנת לבנה (ערכין לא:) [illegible] אם מכרה בט"ו בניסן נתעברה או לא נמוכר ועל כרחו על לוקח אינו נחלט עד שיגיע ט"ו בניסן (ר"ה שם).

מוסף תוספות

א. וכן אם עשהו עולה נקבע הפורח לחטאת, ושוב אין עולה קריבה בתערובת החמשה. פי' הרא"ש קנים פ"ב מ"ב. ב. שמא מגופה של שניה פרח ונתערב בשלישית, ואותו שפרח מן הראשונה לשניה נשאר שם בשניה, ואינו יכול לעשות מן השניה רק שני פרידין א' חטאת וא' עולה, דאי עביד שני עולות שמא מן פרידין של גוף השניה יעשה, ואי יהיה נקבע אותו שפרח בשלישית לחטאת, ולא יוכל לעשות בשלישית רק מחצין חטאות. מפרש למסכת קנים פ"ב מ"ב. ג. כי פרח מן השלישית לרביעית וכו', אינו יכול לעשות בשלישית רק ב' חטאות וב' עולות, מפני אותו שנתערב ברביעית, וכן כל פרח מן הרביעית לחמישית וכו'. ד. אין כשר בהן [בששית] אלא ד' חטאות וד' עולות, דאי עביד ד' חטאות יהא נקבע אותו שפרח ונתערב בששית ובאחרים לעולה, ולא יוכל להקריב רק ד' עולות מחצין. ה. נפסל בחזרה זו עוד קן א', ואין כשר בששית רק ד' חטאות וד' עולות, דשמא מן הששית פרח מגופה א' לשביעית וא' לחמישית בחזרה, ולא נשאר [illegible]

ואם נתעברה נתעברה למוכר. ולא תחלט עד שיגיע באותו יום באותו חדש שמכרה לו ולרבי משכחת לה כגון שהקדישו ביום שמיני לילדתו בערב יום הכפורים בשנה פשוטה וכי מעט יום הכפורים הבא אכתי לא מלו ליה שס"ה ימים אלא שס"ד (ד) : **פר מאי איכא למימר.** שהוא בן שלש: **רואין אותה.** בכל מקום שהיא כאילו עומדת בבית הקברות שאין הכהן יכול ליקרב אליה אבל לא מחטאות המתות היא אלא שאינה קריבה הלכך רואה עד שיפול בה מום ותימכר: **משום תקלה.** לקמן מפרש מאי תקלה: **דתנן.** חיישינן לתקלה: **אין מקדישין.** שום דבר שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה: **ואין מחרימין.** קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (דף כח:): **כל רועות.** כל הני דלמור רבנן ירעו עד שיסתאבו ניחוש שמא יקריבם: **והנך דלאו בני הקרבה אינהו.** שאר רועות אינן עומדות ליקרב הני עצמן אלא דמיין: **לא עריד בהו.** אינו מהרהר בהקרבתן ומסיח דעתיה מהקרבה דידהו: **הך דבא הקרבה היא.** ליות"כ הבא עריד בהו לבו על הקרבתו ולילמא מקריב לה מקמי יוה"כ: **תנאי היא.** איכא דמיים ואיכא דלא חיים: **יקרב בשני.** בפסח שני ימכר לטמא והשיה בדרך רחוקה: **הא רבי.** דאמר מפסח לפסח אפשר לו שלא עברה שנתו ואע"פ שהופרש לאחר שמונה לילדתו דאלו מחוסר זמן לא קדיש: **וכן המעות.** שהפרישו לפסח אל יקרבו לשנה הבאה ואיכא למאן דאמר יקרבו: **מתני' בא לו אצל שעיר.** השתא הדר תנא למילתיה לאורויי בסדר העבודה וקאמר דלאחר שגמר כהן גדול מתן דמים של פר ושעיר כדסליק פירקין דהוליאו לו בא לו הכהן אצל שעיר המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שילוחו דלתמן בפ' ערף בקלפי (לעיל ד' מא:): **אלא שעשו להניס קבע.** שהרגילו לעשות את הכהנים קבע להיות מוליכים אותו ולא היו בית דין של כהנים מניחין אי ישראל להוליכו: **ערסנא.** שם האיש: **וכבש.** כמין מעלה עשו לו שהוא גבוה ויוצא דרך אותו הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר כדי שלא יוכלו הכבליים ליגע במשולח לפי שהיו רגילין לתלשו בשערו ואומרים לו טול מהר ולא ולא תשהה עוותיו אללנו עוד:

גמ'

אואם נתעברה נתעברה למוכר התינח שעיר פר מאי איכא למימר גזירה פר אטו שעיר ומשום גזירה ימות ועוד חטאת שעברה שנתה לרעיה אזלא דאמר [ו]ריש לקיש [ז]חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה אלא אמר רבא גזירה משום תקלה [ח](דתנן) [ט]אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה [י]ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליך הנאה לים המלח ואי זה הוא עיקור [יא]נועל דלת לפניה והיא מתה מאליה תקלה דמאי אי תקלה דהקרבה אפילו כל רעיות נמי אי תקלה דגיזה ועבודה אפילו כל רעיות נמי לעולם תקלה דהקרבה והנך דלאו בני הקרבה נינהו לא טריד בהו הך דבת הקרבה היא טריד בה [יב]ותקלה עצמה תנאי היא דתניא הדא פסח שלא קרב בראשון יקרב בשני בשני יקרב לשנה הבאה ותניא אידך לא יקרב מאי לאו בתקלה פליגי לא דב"ע [יג][לא] חיישינן לתקלה והכא בפלוגתא דרבי ורבנן קא מיפלגי ולא קשיא הא רבי הא רבנן והתניא וכן המעות אלא לאו שמע מינה בתקלה פליגי שמע מינה: **מתני' [יד]בא** לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו [טו]ומתודה וכך היה אומר אנא השם (א) [טז]חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל **אנא** [יז] השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר [יח]כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו [א] [יט]והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [כ]מסרו למי שהיה מוליכו [כא]הכל כשרין להוליכו אלא שעשו הכהנים [כב]גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו אמר רבי יוסי מעשה והוליכו [כג]ערסלא [כד] וישראל היה [כה]וכבש עשו לו מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא טול וצא: **גמ'** ואילו בני אהרן עם קדושך לא קאמר מאן תנא אמר ר' ירמיה דלא כרבי יהודה דאי כרבי יהודה הא אמר [כו]יש להם כפרה בשעיר המשתלח אביי אמר אפילו תימא רבי יהודה אטו כהנים לאו בכלל עמך ישראל נינהו: מסרו למי שמוליכו: ת"ר [כז]איש להכשיר את הזר עתי שיהא

פר מאי איכא למימר. שהוא בן שלש: **גזירה משום תקלה.** דתנן: **אין מקדישין.** שום דבר שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה: **ואין מחרימין.** קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (דף כח:): **כל רועות.** כל הני דלמור רבנן ירעו עד שיסתאבו ניחוש שמא יקריבם: **והנך דלאו בני הקרבה אינהו.** שאר רועות אינן עומדות ליקרב הני עצמן אלא דמיין: **לא עריד בהו.** אינו מהרהר בהקרבתן ומסיח דעתיה מהקרבה דידהו: **הך דבא הקרבה היא.** ליות"כ הבא עריד בהו לבו על הקרבתו ולילמא מקריב לה מקמי יוה"כ: **תנאי היא.** איכא דמיים ואיכא דלא חיים: **יקרב בשני.** בפסח שני ימכר לטמא והשיה בדרך רחוקה: **הא רבי.** דאמר מפסח לפסח אפשר לו שלא עברה שנתו ואע"פ שהופרש לאחר שמונה לילדתו דאלו מחוסר זמן לא קדיש: **וכן המעות.** שהפרישו לפסח אל יקרבו לשנה הבאה ואיכא למאן דאמר יקרבו: **מתני' בא לו אצל שעיר.** השתא הדר תנא למילתיה לאורויי בסדר העבודה וקאמר דלאחר שגמר כהן גדול מתן דמים של פר ושעיר כדסליק פירקין דהוליאו לו בא לו הכהן אצל שעיר המשתלח במקום שהעמידו שם כנגד בית שילוחו דלתמן בפ' ערף בקלפי (לעיל ד' מא:): **אלא שעשו להניס קבע.** שהרגילו לעשות את הכהנים קבע להיות מוליכים אותו ולא היו בית דין של כהנים מניחין אי ישראל להוליכו: **ערסנא.** שם האיש: **וכבש.** כמין מעלה עשו לו שהוא גבוה ויוצא דרך אותו הכבש חוץ לעזרה וחוץ לעיר כדי שלא יוכלו הכבליים ליגע במשולח לפי שהיו רגילין לתלשו בשערו ואומרים לו טול מהר ולא ולא תשהה עוותיו אללנו עוד:

אין מקדישין. משום דחיישינן לתקלה והכי נמי אמרינן בבכורות (דף נג.) דלאחר חורבן בטלו מעשר בהמה משום תקלה [א] ותימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נד:) ר' אלעזר בן עזריה הוה מעשר מעדריה תריסר אלפי עגלי בכל שנה ושנה ואיך יתכן זה להיות והא רבי יוחנן בן זכאי חי לאחר חורבן קלת מדתנן משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי והוא היה גשיא [ב] ואחריו רבן גמליאל ולכל הפחות היה שנתים גשיא על שנתמנה רבי אלעזר בן עזריה כדמשמע בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז:) דקתמר אשתקד בן עזריה וכו' ואם כן היה רבי אלעזר בן עזריה לכל היותר בשנת חורבן בן ט"ו שהרי בן י"ח היה כשנתמנה גשיא וזה היה שלש שנים אחר חורבן לכל הפחות כדפרישית וקטן הוה בימי הבית רק שנתים לפני החורבן וקטן לאו בר אפרושי מעשר הוא ובשביל אותם שנתים שהגדיל לפני החורבן שאז היה מפרש לא הוה ליה למימר כל שתא ושתא ויש לומר אפוטרופוס שלו היה מפרש [ג] אי נמי לא בטלו מעשר בהמה לגמרי בתר חורבן [ד] אי נמי י"מ הוה מעשר [ה] למלך ולא נהירא דלא הוה ליה למימר בהאי לישנא [ו]:

ואין מחרימין. פירש רש"י כמאן דאמר סתם חרמין לבדק הבית ור"י מפרש דאמתי' אפי' כמאן דאמר להכהנים ואע"ג דשרו ולא שייך בהן תקלה הני מילי בתר דמטו ליד כהן אבל קודם לכן לא כדאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב.) חרמים כל זמן שהם ביד בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם ומועלין בהם [ז] ואם תאמר אי הכי מאי איריא בזמן הזה אפילו בזמן הבית נמי איכא תקלה בזמן הבית דשכיחי קדשים היו בקילין וזהירין במילי קדושה אבל השתא דלא שכיחי לא שהירי אי נמי בזמן הבית שכיחי כהנים ולא היו צריכין הבעלים להשהותו בידם ונותנין אותו לאלתר לכהן:

פירות כסות וכלים ירקבו. תימה דבערכין פרק המקדיש (דף כט.) אמרינן התם גבול דאחרמינהו לנכסיה בפומבדיתא אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה זל שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ואמאי לא קאמר ליה כדתניא הכא פירות כסות וכלים ירקבו וכו' [ח] ויש לומר התם מיירי במקרקעי [ט] ואותם אין להם תקנה אלא בחילול דאי אמרינן יניחנה בורה ולא תיעבד ולא מזרע שדות בורות איכא בורה ואיכא היכילא ואמי בה לידי תקלה [י] ואת"ת והא על כרחך מטלטלי נמי הוו מדפרין התם והא עובדא דפומבדיתא קרקע נמי הוה מכלל דמטלטלי נמי הוה מיהו לא עשו תקנה בחילול אלא מקרקעי אבל מטלטלי עבוד להו כדמפרש הכא וכ"ש דניחא טפי דמקשה הש"ס בפשיטות במקרקעי נמי הוו ומנא ליה דילמא רק במטלטלי אלא על כרחך מקרקעי נמי הוו מדעבד תקנה בחילול [יא]:

ותקלה עצמה תנאי היא. הכא לא מייתי תנאי דפליגי בספ"ק דפסחים (דף כ:) בתקלה והתם לא מייתי הני תנאי דהכא משום דשבועות (דף יג.) דרבי יהודה סבר כהנים מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות ורע"ש לית להו כפרה כלל בשעיר המשתלח וקאמר התם מ"ט דר' שמעון והוקשה לי אמאי לא קאמר טעמא דר"ש מדכתיב בפר שני וידויין ודם פר [יב] כדאמר בתר הכי בשלמא לר' שמעון היינו דבעינן שני וידויין ודם פר וימא דהיינו טעמא דבעינן שני וידויין ולא דכתיב כתרגא דבי רבי ישמעאל אחד לו ואחד לביתו מוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב וכו' [יב] ומכאן יש לי לתרץ דעל כרחך ר' שמעון נמי לית ליה דתנא דבי רבי ישמעאל דהא רבי ירמיה מוקי למתניתין כר' שמעון ואפילו הכי תנן בדוחיו ראשון דפר אני וביתי בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לה:) **ובדוחיו שני** בפרק טרף בקלפי (לעיל דף מא:) תנן ובני אהרן וכו' ומפרש טעמא בגמרא (דף מב:) **משום דרבי ישמעאל אמר** לרבי משכחת לה דמיון דלית ליה למימר נתעברה נתעברה [ג] משכחת לה שפיר בלא רגלים דדוקא בעיר מומה בעיר מומה דכתיב תמימה ולא בקדשים דהתם לא בעינן אלא שנת לנגה שנ"ד ולא חדש העיבור, והילכך נקט שילוחי חדר בתראה. והשתא קשה דהכא משמע דלרבי בעינן אף בקדשים שנת תמה כתמי עדי מומה, ודוחק לחוות דה"ק הא לא קשיא כר' ובמרגיע מיניה ומשמעתא דדלתם הנהנה לא גמרא מיניה. אלא נראה לרבינו דבתר חג המצות דהתם לאו דוקא שיכלה יום טוב של פסח לגמרי אלא בגמלגיטו אחר שהתמיד, וכיון שבתחילת הרגל לא הוקדש אותו רגל אינו מן המנין דקתאמר התם לעיל שהומסה בתוך הרגל וחללו על אחר ועבר עליו כל הרגל, מהו דתימא כיון שמכח קמא קלתי דמי קמ"ל, ולהכי נקט שילוחי חדר בתראה כו'. ויש ספרים דגרסי התם כגון דלקדשיה (כתר) [בתוך] חג המצות כלומר ביום שני וחזו כפי רבינו. מ"ר. ע"כ מעמוד קודם

חטאת שעברה שנתה רואין כאילו היא בבית הקברות כו'. משום דעיבור שנתה לא דמיו גמור הוא כמו האחרים אלא נא ממילא על ידי שיהוי מרובה לחני נקט בה אחי לישנא שכשהיא בבית הקברות אין יכולין להוליאה משם אלא תרעה (ורועה). ומתני' דתמורה דפרק ולד תמותא (כא, כ) מוקי התם אלוניה ומקרן ומרי נוקפ. **אם הקדיש** [ו]**העריך** כו' (בהמה דעקר) **והחרים** בהמה דעקר. הקשה ר"ל ונקבע מלאמרינן בערכין רים פרק המקדיש שהיו [כט, ל] הכהן נגבה דאחרמינהו לנכסיה אחת לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ד' זוזי ושדי בנהרא. ומיהו ר"ש דהתם מיירי במקרקעי ולכך יש להם פדיון. ומה מוכח כל הסוגיא דהתם [ד]במקרקעי מיירי. **אלא לאו ש"מ בתקלה פליגי.** אמת שאמרנו בבתר יומת הנהנה ואפילו למאן דאמר מפח בתר יומת הנהנה לא בעי עקירה דמתמת לאו דאמר כיון שהיו בעלים נמאי מקיל הא ודאי דאין עקירה. והכי אמרינן בתמיד נשחט [פסחים סד, ל] ש"מ בשאר יומת הנהנה בעי עקירה (ודאי) [ודאי] כגון שהיו בעלים נמאי שנתמחין לפסח שני.

בג א מיי' פי"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ה:

בד ב מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה ז:

בה ג ד ה מיי' פ"ח מהל' ערכין הל' ח סמג עשין קלב:

בו ו מיי' פ"ל מהלכות עבודת יום"כ הל' כ:

בז ז מיי' שם פ"ב הל' ז:

בח ח ט מיי' שם פ"ג הלכה ז:

בט י מיי' פ"ל מהל' שקלים הלכה ח:

מוסף רש"י

נתעברה למוכר. דכתיב תמימה (ערכין לא:). דאמר ריש לקיש. במס' תמורה בפרק ולד תמותא (כב.) והתם מוקמי לה מתמתיין דהתם דקתני ושעברה שנתה כו' ומתרץ לה דהכי קתני שעברה שנתה ולבדק לו אבדה ומגלגלת בעצלת מוס (פסחים צז.). כאילו היא עומדת בבית הקברות. כל מקום שהיא רואין כאילו היא בבית הקברות שאין כהן נגעם שם לשחוטה וזועה על שחטתה ומיתמר ומיקבר ויפלו דמיה לבדה לשופרות שכתוב עליהן נדבה ומקריבים בה את המזבח, זה מדלהו של יהוידע הכהן במס' תמורה (כג.) שכל מוחר תמותא ולאסם לקרן המזבח חוץ מחטאות מתות שהן הלכה למשה מסיני (פסחים צז.). ואין מחרימין. דתנן הוי קדש כהקדש, דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו' (בבכורות נג.) קסבר סתם חרמים לבדק הבית דפלוגתא היא בערכין (כח:) וכיון דהשתא ליכא בית המקדש אמי בהו לידי תקלה דמתסרי מהקדש ומעילה (ע"ז יג.). תיעבר. דלא ליתי בה לידי תקלה (בבכורות נג.). נועל דלת לפניה. ואין לה מה תאכל ותמות (ע"ז יג.) והיא מתה מאליה. בדעב (בבכורות שם). ותקלה עצמה. אי מיישינן לה (פסחים כ:).

רבינו חננאל

ואקשינן תוב והא כל (קדש) [חטאת] דעיברה שנתו לרעייה אזלא. ומשני דעבדה לא תני ר' יהודה כולן ימותו אלא משום דחייש לתקלה. כדתניא אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה, ואם הקדיש או הערך או החרים [בהמה] תיעקר, נועל דלת בפניה ומתה מאליה. כסות וכלים ירקבו. מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח. ותקלה עצמה תנאי היא וכו', ודברן פשוטין הן כו'. בא לו אצל שעיר כו'. ואילו בני אהרן לא קתני בוידוי דשעיר המשתלח. ואסיקנא אטו כהנים נפקי מכלל ישראל, כיון דמתודה חטאו עמך בית ישראל, כהנים בכלל עמך בית ישראל הן. מסרו למי שהוא מוליכו כו'. ת"ר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ושלח ביד איש עתי המדברה, איש להכשיר כל איש ואפי' זר.

תוס' ישנים

שהם בלא רגלים סימי משכחת לה בשלמא לרבי משכחת לה כגון דלקדשה כתר חג המצות דכי מטי שילחי אדר בתראה שתא אגלא, פי' שנת של תמה, רגלים לא מלו. ותימה דבתר חג מלות הייט ב"ב בניסן ומנת לנגה שהיא שנ"ד לא מלאו עד כ"ג לאדר בתראה מנה (מסס) [שמונה] באדר ותעמוד בראש ניסן והוה ליה למימר דכי מטי ריש ניסן. ופי' ר"ש בשלמא מטי ריש ניסן. ופי' ר"ש בשלמא לרבי יהודה דלא מלאו עד כ"ג באדר בתראה מנה (מסס) [שמונה] באדר ותעמוד בראש ניסן והוה ליה למימר דכי מטי ריש ניסן. ופי' ר"ש בשלמא

הגהות הב"ח

(א) מתני' וכך היה אומר אנא השם (מקומו עוו פשעו) תא"מ וג"כ ס"ש עוו פשעו חטאו וע"ל סוף דף ל"ה ובדף מ"ח ע"ב וע' עוד בדף ל"ו ע"ב: (ב) שם אלא בשם כפר בא (לתמיה ולעוות ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו) תא"מ וג"כ ס"ש לעונות ולפשעים ולחטאים שעוו ושפשעו ושחטאו: (ג) שם מעשה והוליכו ערסנא מציפורי וישראל היה: (ד) רש"י ד"ה ואם מעבדה כו' אלא שם"ל. נ"ב אע"ג דבמס' ר"ה סוף דף ו' מבואר דגבי כבור חמצינן שנתו מיום שרפוי ואילך א"כ כשיגיע יוה"כ אינו רק שנה מ"מ שאני כבור דאינו רואי לאכול כלל רק להרלאה לבהמה תם ע"כ לא חמצינן ליה משנה שנולד אבל בפסח בהמה אע"פ שהוקדש אח"כ מ"מ חמצינן שנתו מיד משעה שנולד וק"ל:

הגהות הגר"א

[א] במשנה שנהגו והן אומרים ברוך כו' כל"ל ומן והכהנים וכו' עד פניהם ב"ג (ומס"ש רבינו בא"ח סי' תכ"ז ס"ק ע'):

מוסף תוספות

א. דאין לנו על מה להקריב וצריך לשהויי עד שיומם, ואתי ביה לידי תקלה דגיזה ועבודה או שוחטו בלא מום. רש"י בכורות נג. ד"ה משום. ב. [ו]משך נשיאותו אחר החורבן שנה או שנתים. תוס' שבת נד: ד"ה הוה. ג. בקטנותו. שם. ד. [ו]קודם גזרה הוה מעשר. שם. ה. אחר חורבן בהמת ארנונא. שם. ו. [ו]איכא למיגזר משום תקלה. תוס' בכורות נג. ד"ה ואין. ז. [ו]היכי שרי התם ע"י פדייה דלישקול ארבע זוזי ושדי בנהרא. שם. ח. שהן קיימות לעולם ואין יכולין לכלותם. תוס' ע"ז יג. ד"ה ואם. ט. [ו]דוקא במטלטלין קאמר דיקרבו, דלא אתי בהו לידי תקלה אם ממתינים עד שירקבו. תוס' ערכין כט. ד"ה שקול. י. דכתיב תרי זימני וכפר בעדו ובעד ביתו ואמר מר [לעיל לו:] בכפרת דברים הכתוב מדבר וכו', ואיכא מתן דמו, הרי ג' כפרות לכפר על ג' עבירות, שהכהנים מתכפרין בפר בנגד שלש עבירות שישראל מתכפרין בשעירים, חד בנגד שעיר הנעשה בפנים וכו', וחד בנגד שעיר החיצון וכו', וחד בנגד שעיר המשתלח לכפר על שאר עבירות. רש"י שבועות יח. ד"ה פייט. יא. לפיכך מתודה וידוי ראשון עליו ועל ביתו, ולאחר שנעשה זכאי בוידוי מתודה עליו ועל אחיו, ולעולם תרוייהו חדא כפרה נינהו. שם ד"ה יפא.

מסורת הש"ס

(ד) [פסחים לו. תמורה כב.], (ה) [ל"ל דתמיה], (ו) בכורות נג. ע"ז יב. [שקלים פ"ח ה"ד], (ז) [פסחים כ:], (ח) רש"ת, (ט) [גיר' ירושל' ומתוורה], (י) [עיין מתנה שנתמעטיות ומיו"ט שם], (יא) י"ש ל"ג גדולים, (יב) [גיר' ירושל' ערכלא מליפוירין], (יג) [לעיל סח. שבועות יג: מנחות לב.], (יד) כריתות יד.], (טו) [עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה], (טז) [עי' תוס' ע"ז יג. ד"ה ואם ומוס' ערכין כט. ד"ה שקול ומוס' בכורות נג. ד"ה ואין],

תורה אור השלם

1. כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ: ויקרא טז ל
2. וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַחַי וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה: ויקרא טז כא